

POSTANOWIENIE

Dnia 15 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Z. Ś.

przeciwko Zakładom [...] C. S.A.

o ustalenie, że strony łączyła umowa o pracę na czas nieokreślony, przywrócenie powoda do pracy na dotychczasowych warunkach płacy i pracy, ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, wyrównanie ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 15 grudnia 2015 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T.

z dnia 6 maja 2015 r.,

1) oddała zażalenie,

2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 1350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu zażaleniowym.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. postanowieniem z dnia 6 maja 2015 r., wydanym w sprawie z powództwa Z. Ś. przeciwko Zakładom [...] o ustalenie, że strony łączyła umowa o pracę na czas

nieokreślony, przywrócenie powoda do pracy na dotychczasowych warunkach płacy i pracy, ekwiwalent za urlop wypoczynkowy i wyrównanie ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, odrzucił skargę kasacyjną powoda.

W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Okręgowy stwierdził, że zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1025) w sprawach z zakresu prawa pracy pobiera się opłatę podstawową w kwocie 30 zł wyłącznie od apelacji, zażalenia, skargi kasacyjnej i skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Jednakże w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa kwotę 50.000 zł, pobiera się od wszystkich podlegających opłacie pism procesowych opłatę stosunkową.

Sąd drugiej instancji wyjaśnił też, że w niniejszej sprawie wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła 97.800 zł, a więc opłata stosunkowa od skargi kasacyjnej wyniosła 4.890 zł. Profesjonalny pełnomocnik powoda nie uiścił jednak przy wniesieniu skargi kasacyjnej opłaty w wymienionej kwocie, lecz złożył wniosek o zwolnienie skarżącego od obowiązku jej uiszczenia. Wniosek ten został zaś oddalony postanowieniem z dnia 6 marca 2015 r., a odpis tego postanowienia skutecznie doręczono pełnomocnikowi powoda w dniu 13 kwietnia 2015 r.

Sąd Okręgowy przypomniał w związku z tym, iż zgodnie z art. 398⁶ § 2 k.p.c. Sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 398⁴ § 1 k.p.c., nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną. Z kolei w myśl art. 112 ust. 2 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, jeżeli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zgłoszony przed upływem terminu do opłacenia pisma został prawomocnie oddalony, przewodniczący wzywa stronę do opłacenia złożonego pisma, na podstawie art. 130 k.p.c. W ustępie 3 powołanego przepisu widnieje wszakże zapis, że przepisu ust. 2 nie stosuje się, jeżeli pismo podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia zostało wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego. W takim przypadku, jeżeli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony przed upływem terminu do

opłacenia pisma został oddalony, tygodniowy termin do opłacenia pisma biegnie od dnia doręczenia stronie postanowienia, a gdy postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym - od dnia jego ogłoszenia. Przepis art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych wyznacza więc termin do uiszczenia opłaty, a jednocześnie wyłącza obowiązek wzywania profesjonalnego pełnomocnika przez sąd do realizacji obowiązku opłacenia pisma w przewidzianym tam wypadku, co oznacza, że powinien on sam obliczyć i przekazać opłatę w powyższym terminie. Jest to regulacja szczególna, wyłączająca możliwość wdrożenia postępowania naprawczego określonego w art. 130 § 1 k.p.c. Doręczenie stronie orzeczenia sądu odmawiającego zwolnienia od kosztów sądowych jest zatem samo w sobie zdarzeniem aktualizującym jego obowiązek w zakresie samodzielnego obliczenia i uiszczenia należnej opłaty w pełnej wysokości. Konsekwencją niedopełnienia tego obowiązku w terminie określonym w art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych jest natomiast odrzucenie skargi kasacyjnej na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Powód Z.Ś. wniósł do Sądu Najwyższego zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 6 maja 2015 r. w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej, zarzucając temu postanowieniu naruszenie przepisów postępowania, to jest:

1) art. 112 § 3 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, przez jego błędne zastosowanie i uznanie, że w przypadku wniesienia skargi kasacyjnej przez profesjonalnego pełnomocnika przepis ten stanowi podstawę do odrzucenia środka zaskarżenia z powodu jego nieopłacenia bez uprzedniego wezwania pełnomocnika strony do uzupełnienia jego braku fiskalnego, podczas gdy na gruncie Kodeksu postępowania cywilnego sankcja ta została przez ustawodawcę uchylona, wobec czego nieuprawniona jest taka wykładnia art. 112 § 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, której skutkiem jest dalsze stosowanie uchylonego przepisu art. 130² § 3 k.p.c.

2) art. 112 § 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz art. 130 § 1 k.p.c., przez ich niezastosowanie i zaniechanie wezwania pełnomocnika powoda do uzupełnienia braków fiskalnych skargi kasacyjnej, co skutkowało bezzasadnym odrzuceniem skargi kasacyjnej z powodu jej nieopłacenia.

Wskazując na powyższe zarzuty, żalący się wniósł o uchylenie postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 6 maja 2015 r. o odrzuceniu skargi kasacyjnej i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, a także o poddanie, w trybie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. i z art. 394¹ § 3 k.p.c., kontroli postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 6 marca 2015 r. oddalającego wnioski powoda o zwolnienie od obowiązku uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej,

W opinii wnoszącego zażalenie, postanowienie z dnia 6 marca 2015 r. miało wpływ na zaskarżone rozstrzygnięcie o odrzuceniu skargi kasacyjnej, a zapadło z naruszeniem:

a) przepisów prawa materialnego, to jest art. 102 § 1 i art. 101 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, przez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że sytuacja majątkowa powoda nie uzasadnia zwolnienia go w całości lub w części od opłaty sądowej od skargi kasacyjnej,

b) przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, to jest art. 233 § 1 k.p.c., przez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów w ramach oceny oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, skutkujące: przyjęciem tylko w oparciu o fakt zmiany zatrudnienia przez powoda, iż jego sytuacja majątkowa od czasu zwolnienia go od części opłaty sądowej na etapie postępowania przed Sądem pierwszej i drugiej instancji uległa poprawie, z pominięciem istotnych dla sprawy okoliczności faktycznych, które na obecnym etapie postępowania nie pozwalają uznać, iż sytuacja majątkowa i rodzinna powoda uległa poprawie w zakresie uzasadniającym odmowę zwolnienia go od kosztów sądowych; bezpodstawną odmową zwolnienia powoda z opłaty od skargi kasacyjnej z uwagi na odmienną niż na etapie postępowania przed sądami powszechnymi ocenę tych samych okoliczności faktycznych, dotyczących sytuacji majątkowej i rodzinnej powoda, podczas gdy okoliczności te, niestanowiące na poprzednich etapach postępowania przeszkody do zwolnienia od kosztów sądowych, nie mogą stanowić podstawy do odmowy takiego zwolnienia dopiero na etapie postępowania przed Sądem Najwyższym; sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie i wyprowadzenie z materiału dowodowego wniosków z niego niewynikających przez przyjęcie, że fakt

posiadania przez powoda majątku w postaci nieruchomości i niewielkich oszczędności oraz fakt korzystania z pełnomocnika z wyboru, świadczą o tym, iż powód jest osobą zamożną, której nie przysługuje prawo do zwolnienia od kosztów sądowych w całości lub części.

Mając na uwadze powyższe zarzuty, żalący się wniósł o uchylenie również postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 6 marca 2015 r., oddalającego wniosek powoda o zwolnienie od obowiązku uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu oraz pozostawienie temu Sądowi orzeczenia o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z prawidłowo powołanym w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia art. 112 ust. 3 (a nie art. 112 § 3, jak błędnie podaje żalący się) ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1025, dalej u.k.s.c.), w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 17 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r. Nr 7, poz. 45), jeżeli pismo podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia, zostało wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego i wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony przed upływem terminu do opłacenia pisma został oddalony, tygodniowy termin do opłacenia pisma biegnie od dnia doręczenia stronie postanowienia, a gdy postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym - od dnia jego ogłoszenia. Już tylko gramatyczna wykładnia tego przepisu wskazuje jednoznacznie, że wyłącza on zasadę przewidzianą w art. 112 ust. 2 u.k.s.c., odnoszącym się jednakże tylko do strony niereprezentowanej przez profesjonalnego pełnomocnika, wedle której, jeżeli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych zgłoszony przed upływem terminu do opłacenia pisma został prawomocnie oddalony, przewodniczący wzywa stronę do opłacenia złożonego pisma na podstawie art. 130 k.p.c. Przepis art. 112 ust. 3

u.k.s.c. określa bowiem początek biegu terminu do opłacenia przez profesjonalnego pełnomocnika wniesionego przez niego pisma, eliminując tym samym potrzebę dodatkowego wzywania tego pełnomocnika do uiszczenia opłaty. Ponadto nie zawiera, w przeciwieństwie do art. 112 ust. 2, odesłania do regulującego postępowanie naprawcze art. 130 k.p.c.

Sąd Najwyższy zauważa też, że zmiana treści art. 112 u.k.s.c. dokonana wymienioną ustawą z dnia 17 grudnia 2009 r. miała na celu przyspieszenie postępowania w sytuacji, w której czynności za stronę wykonuje profesjonalny pełnomocnik, a charakter tych czynności nie wymaga dodatkowych wskazówek ze strony sądu. Profesjonalny pełnomocnik ma bowiem - co do zasady - obowiązek samodzielnego określenia i wniesienia opłaty stałej lub stosunkowej, obliczonej od podanej przez stronę wartości przedmiotu sporu. Obowiązek ten wynika zaś z art. 130² § 1 k.p.c. Trudno byłoby więc wskazać argumenty uzasadniające wniosek, że wystąpienie o zwolnienie od kosztów sądowych uchyla tę powinność. Takich argumentów nie dostarcza z całą pewnością uzasadnienie ocenianego zażalenia. Tylko bowiem w stanie prawnym obowiązującym przed zmianą treści art. 112 u.k.s.c. przyjmowano, że również strony reprezentowane przez zawodowych pełnomocników, które nie uzyskały zwolnienia od opłat sądowych, mają obowiązek wniesienia wymaganej opłaty dopiero na wezwanie przewodniczącego (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2006 r., III CZP 98/06, OSNC 2007 nr 9, poz. 131, postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 stycznia 2008 r., II UZ 47/07, OSNP 2009 nr 9-10, poz. 129 i z dnia 9 lutego 2011 r., V CZ 95/10, niepublikowane, a także uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2010 r., II UZP 4/10, OSNP 2011 nr 3-4, poz. 38). Znowelizowane brzmienie tego przepisu, eliminujące *expressis verbis* zastosowanie w rozważanej sytuacji procesowej art. 130 § 1 k.p.c., jednoznacznie wskazuje natomiast na przyjęcie przez ustawodawcę odmiennego rozwiązania. Artykuł 112 ust. 3 u.k.s.c. nie tylko bowiem wyznacza termin do uiszczenia opłaty w razie prawomocnego oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, ale jednocześnie wyłącza możliwość wdrożenia postępowania naprawczego określonego w art. 130 § 1 k.p.c., co oznacza, że profesjonalny pełnomocnik powinien sam obliczyć i uiścić należną opłatę (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 lipca 2011 r., V CZ 30/11,

niepublikowane). Pogląd, że nieopłacenie środka zaskarżenia złożonego przez profesjonalnego pełnomocnika uruchamia tryb postępowania naprawczego przewidziany w art. 130 § 1 k.p.c., nie jest więc aktualny w sytuacji, w której możliwość zastosowania art. 130 § 1 k.p.c. została wprost wykluczona w ustawie. Artykuł 112 ust. 3 u.k.s.c. wyznaczył bowiem termin do uiszczenia opłaty, a jednocześnie wyłączył obowiązek wzywania profesjonalnego pełnomocnika przez sąd do realizacji tego obowiązku, co należy rozumieć w ten sposób, że powinien on sam obliczyć i przekazać opłatę w terminie określonym w tym przepisie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 kwietnia 2013 r., V CZ 111/12, LEX nr 1341718 oraz z dnia 23 maja 2013 r., I CZ 38/13, LEX nr 1353108 i orzecznictwo tam powołane). Niewykonanie tego obowiązku w terminie określonym w art. 112 ust. 3 u.k.s.c. powoduje z kolei odrzucenie wniesionego uprzednio środka zaskarżenia (w okolicznościach rozpoznawanej sprawy skargi kasacyjnej) na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 marca 2012 r., II CZ 173/11, LEX nr 1170230; z dnia 25 lutego 2015 r., II UZ 7/14, LEX nr 1455117; z dnia 16 kwietnia 2014 r., V CZ 21/14, LEX nr 1463431).

Odnosząc się natomiast do wniosku żalącego się o poddanie kontroli, na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c., postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 6 marca 2015 r. oddalającego wniosek powoda o zwolnienie od obowiązku uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej, Sąd Najwyższy wstępnie zauważa, że choć określony w art. 394¹ k.p.c. katalog zaskarżalnych do Sądu Najwyższego postanowień jest zamknięty i nie obejmuje postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych, to jednak nie oznacza to, że niezaskarżalne postanowienie sądu drugiej instancji, odmawiające zwolnienia od opłat od skargi kasacyjnej, uchyla się od jakiegokolwiek kontroli Sądu Najwyższego. Jeśli bowiem skutkiem odmowy zwolnienia od opłat jest nieopłacenie skargi kasacyjnej, a to doprowadziło do jej odrzucenia, to wówczas Sąd Najwyższy, rozpatrując zażalenie na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną, rozstrzyga na wniosek strony, na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., również o postanowieniu sądu drugiej instancji o odmowie przyznania zwolnienia od opłat od skargi kasacyjnej (por. postanowienie

Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2013 r., III CZ 28/13, LEX nr 1360261 oraz powołane tam orzecznictwo).

Wbrew odmiennemu stanowisku żalącego się, kontrola postanowienia Sądu Okręgowego z dnia 6 marca 2015 r., przeprowadzona na podstawie art. 380 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c., musi jednakże prowadzić do wniosku, że argumentacja uzasadniająca odmowę zwolnienia powoda od uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej ujawnia poprawę jego sytuacji majątkowej wynikającą przede wszystkim ze zmiany zatrudnienia i otrzymywania w związku z tą zmianą wyższego niż dotychczas wynagrodzenia. Nie jest więc tak, jak sugeruje żalący się, że Sąd drugiej instancji odmiennie ocenił te same okoliczności, które w poprzednich stadiach postępowania uzasadniały częściowe zwolnienie powoda od opłat sądowych.

Kierując się przedstawionymi motywami Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym rozstrzygnięto stosownie do art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 12 ust. 2 pkt 2 i § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

kc